

Andria

Didascalia

Periocha G. Sulpici Apollinaris

[·10] **Sorōrem falsō crēditam meretriculae**
[·9] **Genere Andriae, Glycerium, vitiat Pamphilus**
[·8] **Gravidāque factā dat fidem, uxōrem sibi**
[·7] **Fore hanc; namque aliam pater ēī dēsponderat,**
[·6] **Gnātam Chremētis, atque ut amōrem comperit,**
[·5] **Simulat futūrās nūptiās, cupiēns suus**
[·4] **Quid habēret animī filius cognōscere.**
[·3] **Dāvī suāsū nōn repugnat Pamphilus.**
[·2] **Sed ex Glyceriō nātum ut vīdit puerulum**
[·1] **Chremēs, recūsat nūptiās, generum abdicat.**
[0] **Hanc Pamphiliō, aliam dat Charīnō conjugem.**

Prolog

[1] [PROLOGUS]: **Poēta cum prīmum animum ad scribendum appulit,**
[2] **id sibi negōtī crēdidit sōlum darī,**
[3] **populō ut placērent quās fēcisset fābulās.**
[4] **vērum aliter ēvenire multō intellegit;**
[5] **nam in prólogis scribendīs operam abūtitur,**
[6] **nōn quī argūmentum nārret sed quī malevolī**
[7] **veteris poētae maledictīs respondeat.**
[8] **nunc quam rem vitiō dent quaeſō animū advortite.**
[9] **Menander fēcit Andriam et Perinthiam.**
[10] **quī utramvīs rēctē nōrit ambās nōverit:**
[11] **nōn ita dissimilī sunt argūmentō, et tamen**
[12] **dissimilī ḫrātiōne sunt factae ac stilō.**
[13] **quae convēnēre in Andriam ex Perinthiā**
[14] **fatētur trānstulisse atque ūsum prō suīs.**
[15] **id istī vituperant factum atque in eō disputant**
[16] **contāminārī nōn decēre fābulās.**
[17] **faciuntne intellegendō ut nīl intellegant?**
[18] **quī cum hunc accūsant, Naevium Plautum Ennium**
[19] **accūsant quōs hic nōster auctōrēs habet,**
[20] **quōrum aemulārī exoptat nēglegentiam**
[21] **potius quam istōrum obscūram dīligentiam.**
[22] **dehinc ut quiēscant porrō moneō et dēsinant**
[23] **male dicere, malefacta nē nōscant sua.**
[24] **favēte, adeste aequō animō et rem cognōscite,**
[25] **ut pernōscātis ecquid speī sit reliquum,**
[26] **posthāc quās faciet dē integrō cōmoediās,**
[27] **spectandae an exigendae sint vōbīs prius.**

Akt I

Simo Sosia

[75] agēbat, lānā et tēlā vīctum quaeritāns;
[76] sed postquam amāns accessit pretium pollicēns
[77] ūnus et item alter, ita ut ingeniumst omnium
[78] hominum ab labōre prōclīve ad libidinem,
[79] accēpit condicōnem, dehinc quaestum occipit.
[80] qui tum illam amābant forte, ita ut fit, filium
[81] perdūxere illūc, sēcum ut ūnā esset, meum.
[82] egomet continuō mēcum ‘certē captus est:
[83] habetr’. observābam māne illōrum servulōs
[84] venientis aut abeuntis: rogitābam ‘heus puer,
[85] dīc sōdēs, quis herī Chrȳsidem habuit? ’ nam Andriae
for
[86] illī id erat nōmen. teneō. Phaedrum aut Clīniām
[87] dīcēbant aut Nīcēratum; nam hī trēs simul
[88] amābant. ‘eho quid Pamphilus? i’ ‘quid? symbolam
‘what?
[89] dedit, cēnāvit.’ gaudēbam. item aliō diē
[90] quaerēbam: comperiēbam nīl ad Pamphilum
[91] quicquam attinēre. enimvērō spectātum satis
[92] putābam et magnum exemplum continentiae;
[93] nam qui cum ingeniīs cōnflictātur ejus modī
[94] neque commovētur animus in eā rē tamen,
[95] sciās posse habēre jam ipsum suae vītae modum.
[96] cum id mihi placēbat tum ūnō ōre omnēs omnia
[97] bona dīcere et laudāre fortūnās meās,
[98] qui gnātum habērem tālī ingeniō praeditum.
[99] quid verbīs opus est? hāc fāmā impulsus Chremēs
[100] ultrō ad mē vēnit, ūnicam gnātam suam
[101] cum dōte summā filiō uxōrem ut daret.
[102] placuit: dēspondī. hic nūptiīs dictust diēs.
[103] [SOSIA LIBERTUS]: quid obstat cur nōn vērae fiant? audiēs.
[104] [SIMO SENEX]: fermē in diēbus paucīs quibus haec ācta sunt
[105] Chrȳsis vīcīna haec moritur. ō factum bene!
[106] [SOSIA LIBERTUS]: beāsti; eī metuī ā Chrȳside. ibi tum filius
[107] [SIMO SENEX]: cum illīs qui amābant Chrȳsidem ūnā aderat frequēns;
[108] cūrābat ūnā fūnus; trīstis interim,
[109] nōnnumquam collacrimābat. placuit tum id mihi.
[110] sīc cōgitābam ‘hic parvae cōnsuētūdinis
[111] causa hujus mortem tam fert familiāriter:
[112] quid sī ipse amāsset? quid hic mihi faciet patri? ’
[113] haec ego putābam esse omnia hūmānī ingenī
[114] mānsuētique animī officia. quid multīs moror?
[115] egomet quoque ejus causā in fūnus prōdeō,
[116] nīl suspicāns etiam malī. hem quid id est? sciēs.
[117] effertur; īmus. interēa inter mulierēs
[118] quae ibi aderant forte ūnam aspiciō adulēscentulam
[119] formā. . . bonā fortasse. et vultū, Sōsia,
[120] adeō modestō, adeō venustō ut nīl suprā.
[121] quia tum mihi lāmentārī praeter cēterās
[122] vīsast et quia erat fōrmā praeter cēterās
[123] honestā ac liberālī, accēdō ad pedisequās,
[124] quae sit rogō: sorōrem esse ajunt Chrȳsidis.
[125] percussit īlicō animum. attāt hoc illud est,

[126] hinc illae lacrumae, haec illast misericordia.
[127] [SOSIA LIBERTUS]: quam timeō quōrsum ēvādās! fūnus interim
[128] [SIMO SENEX]: prōcēdit: sequimur; ad sepulcrum vēnimus;
[129] in ignem impositast; flētūr. intereā haec soror
[130] quam dīxī ad flammam accessit imprūdentius,
[131] satis cum perīclō. ibi tum exanimātus Pamphilus
[132] bene dissimulātum amōrem et cēlātum indicat:
[133] accurrit; medium mulierem complectitur:
[134] 'mea Glycerium,' inquit 'quid agis? cūr tē īs perditum? '
[135] tum illa, ut cōnsuētūm facile amōrem cernerēs,
[136] rejēcit sē in eum flēns quam familiāriter!
[137] [SOSIA LIBERTUS]: quid aīs? redeō inde īrātus atque aegrē ferēns;
[138] [SIMO SENEX]: nec satis ad objūrgandum causeae. dīceret
[139] 'quid fēcī? quid commeruī aut peccāvī, pater?
[140] quae sēsē in ignem inicere voluit, prohibuī
[141] servāvī.' honesta ḥrātiōst. rēctē putās;
[142] [SOSIA LIBERTUS]: nam sī illum objūrgēs vītae quī auxilium tulit,
[143] quid faciās illī quī dederit damnum aut malum?
[144] [SIMO SENEX]: vēnit Chremēs postrīdiē ad mē clāmitāns:
[145] indignum facinus; comperisse Pamphilum
[146] prō uxōre habēre hanc peregrinam. ego illud sēdulō
[147] negāre factum. ille īstat factum. dēnique
[148] ita tum discēdō ab illō, ut quī sē filiam
[149] neget datūrum. nōn tū ibi gnātum. . . ? nē haec quidem
[150] satis vehemēns causa ad objūrgandum. quī? cedo.
[151] 'tūte ipse hīs rēbus finem praescripstī, pater:
[152] prope adest cum aliēnō mōre vīvendumst mihi:
[153] sine nunc meō mē vīvere intereā modō.'
[154] [SOSIA LIBERTUS]: quī igitur relictus est objūrgandī locus?
[155] [SIMO SENEX]: sī propter amōrem uxōrem nōlet dūcere:
[156] ea prīmum ab illō animum advortenda injūriast;
[157] et nunc id operam dō, ut per falsās nūptiās
[158] vēra objūrgandī causa sit, sī dēneget;
[159] simul scelerātus Dāvus sī quid cōsili
[160] habet, ut cōnsūmat nunc cum nīl obsint dolī;
[161] quem ego crēdō manibus pedibusque obnīxē omnia
[162] factūrum, magis id adeō mihi ut incommodet
[163] quam ut obsequātur gnātō. quāpropter? rogās?
[164] mala mēns, malus animus. quem quidem ego sī sēnserō. . .
[165] sed quid opust verbīs? sīn ēveniat quod volō,
[166] in Pamphilo ut nīl sit morae, restat Chremēs
[167] cui mī expūrgandus est: et spērō cōfore.
[168] nunc tuumst officium hās bene ut assimulēs nūptiās,
[169] perterrefaciās Dāvum, observēs filium
[170] quid agat, quid cum illō cōsili captet. sat est:
[171] [SOSIA LIBERTUS]: cūrābō. eāmus nūnciam intrō: ī prae, sequar.

Simo Davus

- [172] [SIMO SENEX]: **Nōn dubiumst quīn uxōrem nōlit filius;**
[173] **ita Dāvum modo timēre sēnsī, ubi nūptiās**
[174] **futūrās esse audīvit. sed ipse exit forās.**
- [175] [DAVUS SERVUS]: **mīrābar hoc sī sīc abīret et erī semper lēnitās**
[176] **verēbar quōrsum ēvāderet.**
- [177] **quī postquam audierat nōn datum īrī filiō uxōrem suō,**
[178] **numquam cuiquam nostrum verbūm fēcit neque id aegrē tulit.**
- [179] [SIMO SENEX]: **at nunc faciet neque, ut opīnor, sine tuō magnō malō.**
- [180] [DAVUS SERVUS]: **id voluit nōs sīc necopīnantīs dūcī falsō gaudiō,**
[181] **spērantīs jam āmōtō metū, interōscitantīs opprimī,**
[182] **ne esset spatium cōgitandī ad disturbādās nūptiās:**
[183] **astūtē. carnufex quae loquitur? erus est neque prōvideram.**
- [184] [SIMO SENEX]: **Dāve. hem quid est? echo dum ad mē. quid hic vult? quid aīs? quā dē rē? rogās?**
[185] **meum gnātum rūmor est amāre. id populus cūrat scilicet.**
- [186] **hoccin agis an nōn? ego vērō istūc. sed nunc ea mē exquirere**
[187] **inīquī patris est; nam quod antehāc fēcit nīl ad mē attinet.**
- [188] **dum tempus ad eam rem tulit, sīvī animūm ut explēret suum;**
[189] **nunc hic diēs aliam vītam dēfert, aliōs mōrēs postulat:**
[190] **dehinc postulō sīve aequumst tē ūrō, Dāve, ut redeat jam in viam.**
[191] **hoc quid sit? omnēs qui amant graviter sibi darī uxōrem ferunt.**
- [192] [DAVUS SERVUS]: ita ajunt. tum sīquis magistrum cēpit ad eam rem improbum,
- [193] [SIMO SENEX]: **ipsum animūm aegrōtum ad dēteriōrem partem plērumque applicat.**
- [194] [DAVUS SERVUS]: **nōn hercle intellegō. nōn? hem. nōn: Dāvus sum, nōn Oedipus.**
- [195] [SIMO SENEX]: **nempe ergō apertē vīs quae restant mē loqui? sānē quidem.**
[196] **sī sēnsērō hodiē quicquam in hīs tē nūptiīs**
[197] **fallāciae cōnārī quō fiant minus,**
[198] **aut velle in eā rē ostendī quam sīs callidus,**
[199] **verberibus caesum tē in pistrīnum, Dāve, dēdam usque ad necem,**
[200] **eā lēge atque ūmine ut, sī tē inde exēmerim, ego prō tē molam.**
[201] **quid, hoc intellexi? an nōndum etiam nē hoc quidem? immō callidē:**
- [202] [DAVUS SERVUS]: ita apertē ipsam rem modo locutus nīl circum itiōne ūsus ēs.
- [203] [SIMO SENEX]: **ubivīs facilius passus sim quam in hāc rē mē dēlūdier.**
- [204] [DAVUS SERVUS]: **bona verba, quaesō! irridēs? nīl mē fallis. ēdīcō tibi:**
- [205] [SIMO SENEX]: **nē temere faciās; neque tū haud dīcās tibi nōn praedictum: cavē!**

Davus

- [206] [DAVUS SERVUS]: **Enimvērō, Dāve, nīl locīst sēgnitiae neque socordiae,**
[207] **quantum intellēxī modo senis sententiam dē nūptiīs:**
[208] **quae sī nōn āstū prōvidentur, mē aut erum pessum dabunt.**
- [209] **nec quid agam certumst, Pamphilumne adjūtem an auscultem senī.**
[210] **sī illum relinquo, ejus vītae timeō; sīn opitulōr, hujus minās,**
[211] **cui verba dare difficilest: prīmum jam dē amōre hoc comperit;**
[212] **mē īfēnsus servat nēquam faciam nūptiīs fallāciām.**
- [213] **sī sēnsērit, periū: aut sī lubitum fuerit, causam cēperit**
[214] **quō jūre quāque injūriā praecipitem in pistrīnum dabit.**
- [215] **ad haec mala hoc mī accēdit etiam: haec Andria,**
[216] **sī ista uxor sīve amīcast, grāvida ē Pamphilōst.**
- [217] **audīreque eōrumst operaē pretium audāciām**
[218] **(nam inceptiōst āmentium, haud amantium):**
[219] **quidquid peperisset dēcrēvērunt tollere.**

[220] et fingunt quandam inter sē nunc fallāciam
[221] cīvem Atticam esse hanc: 'fuit oīlī quīdam senex
[222] mercātor; nāvem is frēgit apud Andrum īsulam;
[223] is obiit mortem.' ibi tum hanc ējectam Chrysīdis
[224] patrem recēpisce orbam parvam. fābulae!
[225] mīquidem hercle nōn fit vērī simile; atque ipsīs commentum placet.
[226] sed Mysis ab eā ēgreditur. at ego hinc mē ad forum ut
[227] conveniam Pamphilum, nē dē hāc rē pater imprūdentem opprimat.

Mysis

[228] [MYSIS ANCILLA]: **Audīvī, Archylis, jamdūdum: Lesbiam addūcī jubēs.**
[229] sānē pol illa tēmulentast mulier et temerāria
[230] nec satis digna cui committās prīmō partū mulierem.
[231] tamen eam addūcam? importūnitātem spectāte aniculae
[232] quia compōtrīx ejus est. dī, date facultātem obsecrō
[233] huic pariendī atque illī in aliīs potius peccandī locum.
[234] sed quidnam Pamphilum exanimātum videō? vereor quid siet.
[235] opperiar, ut sciam num quidnam haec turba trīstitiaē afferat.

Pamphilus Mysis

[236] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **Hoccinest hūmānum factū aut inceptū? hoccin officium patris?**
[237] [MYSIS ANCILLA]: **quid illud est? prō deum fidem quid est, sī haec nōn contumēliast?**
[238] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **uxōrem décrērat dare sēsē mī hodiē: nōnne oportuit**
[239] **praescisse mē ante? nōnne prius communīcātum oportuit?**
[240] [MYSIS ANCILLA]: **miseram mē, quod verbum audiō!**
[241] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **quid? Chremēs, qui dēnegārat sē commissūrum mihi**
[242] **gnātam suam uxōrem, id mūtāvit quia mē immūtātum videt?**
[243] **itane obstinātē operam dat ut mē ā Glyceriō miserum abstrahat?**
[244] **quod sī fit pereō funditus.**
[245] **adeōn hominem esse invenustum aut īfēlicem quemquam ut ego sum!**
[246] **prō deum atque hominum fidem!**
[247] **nūllōn ego Chremētis pactō affinitātem effugere poterō?**
[248] **quot modīs contemptus sprētus! facta trānsacta omnia. hem**
[249] **repudiātus repetor. quam ob rem? nisi sī id est quod suspicor:**
[250] **aliquid mōnstrī alunt: ea quoniam nēminī obtrūdī potest,**
[251] **ītur ad mē. ūrātiō haec mē miseram exanimāvit metū.**
[252] **nam quid ego dīcam dē patre? āh**
[253] **tantamne rem tam nēglegenter agere! praeteriēns modo**
[254] **mī apud forum 'uxor tibi dūcendast, Pamphile, hodiēi' inquit: 'parā,**
[255] **abi domum.' id mihi vīsust dīcere 'abi citō ac suspende tē.'**
[256] **obstipū. cēnsēn mē verbum potuisse ūllum prōloqui? aut**
[257] **ūllam causam, ineptam saltem falsam inīquam? obmūtuī.**
[258] **quod sī ego rescissem id prius, quid facerem sīquis nunc mē roget;**
[259] **aliquid facerem ut hoc nē facerem. sed nunc quid prīmū exsequar?**
[260] **tot mē impediunt cūrae, quae meum animūm dīvorsae trahunt:**
[261] **amor, misericordia hujus, nūptiārum sollicitātiō,**
[262] **tum patris pudor, qui mē tam lēnī passus est animō usque adhūc**
[263] **quae meō cumque animō lubitumst facere. eīne ego ut advorser? ei mihi!**
[264] **incertumst quid agam. misera timeō 'incertum' hoc quōrsus accidat.**
[265] [MYSIS ANCILLA]: **sed nunc peropust aut hunc cum ipsā aut dē illā aliquid mē advorsum hunc loqui:**
[266] **dum in dubiōst animus, paulō mōmentō hūc vel illūc impellitur.**

[267] [PAMPHILUS ADULESCENS]: quis hic loquitur? Mýsis, salvē. ō salvē, Pamphile. quid agit? rogās?
[268] [MYSIS ANCILLA]: labōrat ē dolōre atque ex hōc misera sollicitast, diem
[269] quia ōlim in hunc sunt cōnstitūtae nūptiae. tum autem hoc timet,
[270] nē dēserās sē. egone istūc cōnārī queam?
[271] [PAMPHILUS ADULESCENS]: egon propter mē illam dēcipī miseram sinam,
[272] quae mihi suum animum atque omnem vītam crēdidit,
[273] quam ego animō ēgregiē cāram prō uxōre habuerim?
[274] bene et pudicē ejus doctum atque ēductum sinam
[275] coāctum egestāte ingenium immūtārier?
[276] nōn faciam. haud verear sī in tē sōlō sit situm;
[277] [MYSIS ANCILLA]: sed vim ut queās ferre. adeōn mē ignāvum putās,
[278] [PAMPHILUS ADULESCENS]: adeōn porrō ingrātum aut inhūmānum aut ferum,
[279] ut neque mē cōsuētūdō neque amor neque pudor
[280] commoveat neque commoneat ut servem fidem?
[281] [MYSIS ANCILLA]: ūnum hoc sciō, hanc meritam esse ut memor essēs sui.
[282] [PAMPHILUS ADULESCENS]: memor essem? ō Mýsis Mýsis, etiam nunc mihi
[283] scripta illa dicta sunt in animō Chrÿsidis
[284] dē Glyceriō. jam fermē moriēns mē vocat:
[285] accessī; vōs sēmōtae: nōs sōlī: incipit
[286] 'mī Pamphile, hujus fōrmam atque aetātem vidēs,
[287] nec clam tē est quam illī nunc utraeque inūtilēs
[288] et ad pudicitiam et ad rem tūtandam sient.
[289] quod ego per hanc tē dexteram et genium tuum,
[290] per tuam fidem perque hujus sōlitūdinem
[291] tē obtestor nē abs tē hanc sēgregēs neu dēserās.
[292] sī tē in germānī frātris dīlēxī locō
[293] sīve haec tē sōlum semper fēcit maximī
[294] seu tibi mōrigera fuit in rēbus omnibus,
[295] tē istī virum dō, amīcum tūtōrem patrem;
[296] bona nostra haec tibi permittō et tuae mandō fidē.'
[297] hanc mī in manum dat; mors continuō ipsam occupat.
[298] accēpī: acceptam servābō. ita spērō quidem.
[299] sed cūr tū abīs ab illā? obstetrīcem accersō. properā. atque audīn?
[300] verbum ūnum cave dē nūptiis, nē ad morbum hoc etiam. . . teneō.

Akt II

Charinus Byrria Pamphilus

[301] [CHARINUS ADULESCENS]: Quid ais, Byrria? daturne illa Pamphilō hodiē nūptum? sīc est.
[302] qui scīs? apud forum modo ē Dāvō audīvī. ei miserō mihi!
[303] ut animus in spē atque in timōre usque antehāc attentus fuit,
[304] ita, postquam adēmpta spēs est, lassus cūrā cōflectus stupet.
[305] [BYRRIA SERVUS]: quaesō edepol, Charīne, quoniam nōn potest id fierī quod vīs,
[306] id velīs quod possit. nīl volō aliud nisi Philūmenam. āh
[307] quantō satiust tē id dare operam qui istum amōrem ex animō āmoveās,
[308] quam id loquī quō magis libidō frūstrā incendātur tua!
[309] [CHARINUS ADULESCENS]: facile omnēs cum valēmus rēcta cōnsilia aegrōtīs damus.
[310] tū sī hīc sīs aliter sentiās. age age, ut libet. sed Pamphilum
[311] videō. omnia experīrī certumst prius quam pereō. quid hic agit?
[312] ipsum hunc örābō, huic supplicābō, amōrem huic nārrābō meum:
[313] crēdō impetrābō ut aliquot saltem nūptiis prōdat diēs:

[314] intereā fiet aliquid, spērō. id ‘aliquid’ nīl est. Byrria,
[315] quid tibi vidētur? adeōn ad eum? quidnī? sī nīl impetrēs,
[316] [BYRRIA SERVUS]: ut tē arbitrētur sibi parātum moechum, sī illam dūxerit.
[317] [CHARINUS ADULESCENS]: abin hinc in malam rem cum suspiciōne istāc, scelus?
[318] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Charīnum videō. salvē. ō salvē, Pamphile:
[319] [CHARINUS ADULESCENS]: ad tē adveniō spem salūtem auxilium cōnsilium expetēns.
[320] [PAMPHILUS ADULESCENS]: neque pol cōnsili locum habeō neque ad auxilium cōpiam.
[321] sed istūc quidnamst? hodiē uxōrem dūcis? ajunt. Pamphile,
[322] [CHARINUS ADULESCENS]: sī id facis, hodiē postrēmum mē vidēs. quid ita? ei mihi,
[323] vereor dīcere: huic dīc quaesō, Byrria. ego dīcam. quid est?
[324] [BYRRIA SERVUS]: spōnsam hic tuam amat. nē iste haud mēcum sentit. echo dum dīc mihi:
[325] [PAMPHILUS ADULESCENS]: numquidnam amplius tibi cum illā fuit, Charīne? āh, Pamphile,
[326] [CHARINUS ADULESCENS]: nīl. quam vellem! nunc tē per amīcitiam et per amōrem obsecrō,
[327] prīncipiō ut nē dūcās. dabō equidem operam. sed sī id nōn potest
[328] aut tibi nūptiae hae sunt cordī, cordī! saltem aliquot diēs
[329] prōfer, dum proficīscor aliquō nē videam. audī nūnciam:
[330] [PAMPHILUS ADULESCENS]: ego, Charīne, nē utiquam officium līberī esse hominis putō,
[331] cum is nīl mereat, postulāre id grātiae appōnī sibi.
[332] nūptiās effugere ego istās mālō quam tū adipīscier.
[333] [CHARINUS ADULESCENS]: reddidistī animum. nunc sīquid potes aut tū aut hic Byrria,
[334] [PAMPHILUS ADULESCENS]: facite fingite invenite efficite qui dētūr tibi;
[335] ego id agam mihi quī nē dētūr. sat habeō. Dāvum optimē
[336] videō, cujus cōsiliō frētus sum. at tū hercle haud quicquam mihi,
[337] [CHARINUS ADULESCENS]: nisi ea quae nīl opus sunt scīre. fugin hinc? ego vērō ac libēns.

Davus Charinus Pamphilus

[338] [DAVUS SERVUS]: Dī bonī, bonī quid portō? sed ubi inveniam Pamphilum,
[339] ut metum in quō nunc est adimam atque expleam animum gaudiō?
[340] [CHARINUS ADULESCENS]: laetus est nescioquid. nīl est: nōndum haec rescīvit mala.
[341] [DAVUS SERVUS]: quem ego nunc crēdō, sī jam audierit sibi parātās nūptiās
[342] [CHARINUS ADULESCENS]: audīn tu illum? tōtō mē oppidō exanimātum quaerere.
[343] [DAVUS SERVUS]: sed ubi quaeram? quō nunc prīmum intendam? cessās colloquī?
[344] abeō. Dāve, adēs resiste. quis homōst quī mē. . . ? ō Pamphile,
[345] tē ipsum quaerō. eugae, Charīne! ambō opportūnē: vōs volō.
[346] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Dāve, periī. quīn tū hoc audī. interiī. quid timeās sciō.
[347] mea quidem hercle certē in dubiō vītast. et quid tū, sciō.
[348] nūptiae mī. . . etsī sciō? hodiē. . . obtundis, tam etsī intellegō?
[349] [DAVUS SERVUS]: id pavēs nē dūcās tū illam; tū autem ut dūcās. rem tenēs.
[350] [PAMPHILUS ADULESCENS]: istūc ipsum. atque istūc ipsum nīl perīclīst: mē vidē.
[351] obsecrō tē, quam prīmum hōc mē līberā miserum metū. em
[352] [DAVUS SERVUS]: liberō: uxōrem tibi nōn dat jam Chremēs. quī scīs? sciō.
[353] tuus pater modo mē prehendit: ait tibi uxōrem dare
[354] hodiē, item alia multa quae nunc nōn est nārrandī locus.
[355] continuō ad tē properāns percurrō ad forum ut dīcam haec tibi.
[356] ubi tē nōn inveniō ibi ēscendō in quandam excelsum locum,
[357] circumspiciō: nusquam. forte ibi hujus videō Byriam;
[358] rogo: negat vīdisse. mihi molestum; quid agam cōgitō.
[359] redeuntī intereā ex ipsā rē mī incīdit suspiciō ‘hem
[360] paululum obsōnī; ipsus trīstis; dē imprōvisō nūptiae:
[361] nōn cohaerent.’ quōrsum nam istūc? ego mē continuō ad Chremem.
[362] cum illō adveniō, sōlitūdō ante ḡstium: jam id gaudeō.

[363] [CHARINUS ADULESCENS]: rēctē dīcis. perge. maneō. intereā intrō īre nēminem
[364] [DAVUS SERVUS]: videō, exīre nēminem; mātrōnam nūllam in aedibus,
[365] nīl ḥrnātī, nīl tumultī: accessī; intrō aspexī. sciō:
[366] [PAMPHILUS ADULESCENS]: magnum signum. num videntur convenīre haec nūptiis?
[367] nōn opīnor, Dāve. ‘opīnor’ nārrās? nōn rēctē accipis:
[368] [DAVUS SERVUS]: certa rēs est. etiam puerum inde abiēns convēnī Chremī:
[369] holera et pisciculōs minūtōs ferre obolō in cēnam senī.
[370] [CHARINUS ADULESCENS]: liberātus sum hodiē, Dāve, tuā operā. ac nūllus quidem.
[371] quid ita? nempe huic prōrsus illam nōn dat. rīdiculum caput,
[372] [DAVUS SERVUS]: quasi necesse sit, sī huic nōn dat, tē illam uxōrem dūcere,
[373] nisi vidēs, nisi senis amīcōs ḥrās, ambīs. bene monēs:
[374] [CHARINUS ADULESCENS]: ibō, etsī hercle saepe jam mē spēs haec frūstrātast. valē.

Pamphilus Davus

[375] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Quid igitur sibi vult pater? cūr simulat? ego dīcam tibi.
[376] [DAVUS SERVUS]: sī id suscēnseat nunc quia nōn det tibi uxōrem Chremēs,
[377] ipsus sibi esse injūrius videātur, neque id injūriā,
[378] prius quam tuum ut sēsē habeat animum ad nūptiās perspexerit:
[379] sed sī tū negāris dūcere, ibi culpam in tē trānsferet:
[380] tum illae turbae fient. quidvīs patiar. pater est, Pamphile:
[381] difficilest. tum haec sōlast mulier. dictum factum invēnerit
[382] aliquam causam quam ob rem ēiciat oppidō. ēiciat? cito.
[383] [PAMPHILUS ADULESCENS]: cedo igitur quid faciam, Dāve? dīc tē ductūrum. hem. quid est?
[384] egon dīcam? cūr nōn? numquam faciam. nē negā.
[385] suādēre nōlī. ex eā rē quid fiat vidē.
[386] ut ab illā exclūdar, hōc conclūdar. nōn itast.
[387] [DAVUS SERVUS]: nempe hoc sīc esse opīnor: dictūrum patrem
[388] ‘dūcās volō hodiē uxōrem’; tū ‘dūcam’ inquiēs:
[389] cedo quid jūrgābit tēcum? hīc reddēs omnia.
[390] quae nunc sunt certa cōnsilia, incerta ut sient
[391] sine omni perīclō. nam hoc haud dubiumst quīn Chremēs
[392] tibi nōn det gnātam; nec tū eā causā minuerīs
[393] haec quae facis, nē is mūtet suam sententiam.
[394] patrī dīc velle, ut, cum velit, tibi jūre īrāscī nōn queat.
[395] nam quod tū spērēs ‘prōpulsābō facile uxōrem hīs mōribus;
[396] dabit nēmōi’: inveniet inopem potius quam tē corrumpī sinat.
[397] sed sī tē aequō animō ferre accipiet, nēglegentem fēceris;
[398] aliam ḥtiōsus quaeret: intereā aliquid acciderit bonī.
[399] [PAMPHILUS ADULESCENS]: itan crēdis? haud dubium id quidemst. vide quō mē indūcās. quīn tacēs?
[400] dīcam. puerum autem nē rescīscat mī esse ex illā cautiōst;
[401] nam pollicitus sum susceptūrum. o facinus audāx! hanc fidem
[402] sibi mē obsecrāvit, quī sē scīret nōn dēsertūrum, ut darem.
[403] [DAVUS SERVUS]: cūrābitur. sed pater adest. cave tē esse trīstem sentiat.

Simo Davus Pamphilus

[404] [SIMO SENEX]: Revīsō quid agant aut quid captent cōsiliī.
[405] [DAVUS SERVUS]: hic nunc nōn dubitat quīn tē ductūrum negēs.
[406] venit meditātus alicunde ex sōlō locō:
[407] ḥrātiōnēm spērat invēnisse sē
[408] quī differat tē: proin tū fac apud tē ut siēs.
[409] [PAMPHILUS ADULESCENS]: modo ut possim, Dāve! crēde inquam hoc mihi, Pamphile,

[410] [DAVUS SERVUS]: **numquam hodiē tēcum commūtātūrum patrem**
[411] **ūnum esse verbum, sī tē dīcēs dūcere.**

Byrria Simo Davus Pamphilus

[412] [BYRRIA SERVUS]: **Erus mē relictīs rēbus jussit Pamphilum**
[413] **hodiē observāre, ut quid ageret dē nūptiīs**
[414] **scīrem: id proptereā nunc hunc venientem sequor.**
[415] **ipsum adeō praestō videō cum Dāvō: hoc agam.**
[416] [SIMO SENEX]: **utrumque adesse videō. em servā. Pamphile.**
[417] [DAVUS SERVUS]: **quasi dē imprōvisō respice ad eum. ehem pater.**
[418] **probē. hodiē uxōrem dūcās, ut dīxī, volō.**
[419] [BYRRIA SERVUS]: **nunc nostrarē timeō partī quid hic respondeat.**
[420] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **neque istic neque alibī tibi erit usquam in mē mora. hem.**
[421] [DAVUS SERVUS]: **obmūtuit. quid dīxit? facis ut tē decet,**
[422] [SIMO SENEX]: **cum istūc quod postulō impetrō cum grātiā.**
[423] [DAVUS SERVUS]: **sum vērus? erus, quantum audiō, uxōre excidit.**
[424] [SIMO SENEX]: **ī nūnciam intrō, nē in morā, cum opus sit, siēs.**
[425] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **eō. nūllāne in rē esse cuiquam hominī fidem!**
[426] [BYRRIA SERVUS]: **vērum illud verbumst, vulgō quod dīcī solet,**
[427] **omnīs sibi malle melius esse quam alterī.**
[428] **ego illam vīdī: virginem fōrmā bonā**
[429] **meminī vidērī: quō aequior sum Pamphilō,**
[430] **sī sē illam in somnīs quam illum amplectī māluit.**
[431] **renūntiābō, ut prō hōc malō mihi det malum.**

Davus Simo

[432] [DAVUS SERVUS]: **Hic nunc mē crēdit aliquam sibi fallāciam**
[433] **portāre et eā mē hīc restitisse grātiā.**
[434] [SIMO SENEX]: **quid Dāvus nārrat? aegrē quicquam nunc quidem.**
[435] **nīlne? hem. nīl prōrsus. atquī exspectābam quidem.**
[436] [DAVUS SERVUS]: **praeter spēm ēvēnit, sentiō: hoc male habet virum.**
[437] [SIMO SENEX]: **potin ēs mihi vērum dīcere? nīl facilius.**
[438] **num illī molestae quippiam hae sunt nūptiae**
[439] **propter hujusce hospitāi cōsuētūdinem?**
[440] [DAVUS SERVUS]: **nīl hercle; aut, sī adeō, bīduīst aut trīduī**
[441] **haec sollicitūdō: nōstī? deinde dēsinet.**
[442] **etenim ipsus sēcum eam rem reputāvit viā.**
[443] [SIMO SENEX]: **laudō. dum licitumst ēi dumque aetās tulit,**
[444] [DAVUS SERVUS]: **amāvit; tum id clam: cāvit nē umquam īfāmiae**
[445] **ea rēs sibi esset, ut virum fortem decet.**
[446] **nunc uxōre opus est: animum ad uxōrem appulit.**
[447] [SIMO SENEX]: **subtrīstis vīsus est esse aliquantum mihi.**
[448] [DAVUS SERVUS]: **nīl propter hanc rem, sed est quod suscēnset tibi.**
[449] [SIMO SENEX]: **quidnamst? puerilest. quid id est? nīl. quīn dīc, quid est?**
[450] [DAVUS SERVUS]: **ait nimium parcē facere sūmptum. mēne? tē.**
[451] **'vixī' inquit 'drachumīs est obsōnātūm decem:**
[452] **nōn filiō vidētur uxōrem dare.**
[453] **quemi' inquit 'vocābō ad cēnam meōrum aequālīum**
[454] **potissimum nunc? ' et, quod dicendum hīc siet,**
and,
[455] **tū quoque perparcē nimium: nōn laudō. tacē.**

- [456] commōvī. ego istaec rēctē ut fiant viderō.
 [457] [SIMO SENEX]: quidnam hoc est rēi? quid hic vult veterātor sibi?
 [458] nam sī hīc malīst quicquam, em illīc est huic reī caput.

Akt III

Mysis Simo Davus Lesbia (glycerium)

- [459] [MYSIS ANCILLA]: Ita pol quidem rēs est, ut dīxti, Lesbia:
 [460] fidēlem haud fermē mulierī inveniās virum.
 [461] [SIMO SENEX]: ab Andriāst ancilla haec. quid nārrās? ita est.
 [462] [MYSIS ANCILLA]: sed hic Pamphilus. . . quid dīcit? firmāvit fidem. hem.
 [463] [DAVUS SERVUS]: utinam aut hic surdus aut haec mūta facta sit!
 [464] [MYSIS ANCILLA]: nam quod peperisset jussit tollī. ō Juppiter,
 [465] [SIMO SENEX]: quid ego audiō? āctumst, siquidem haec vēra praedicat.
 [466] [LESBIA OBSTETRIX]: bonum ingenium nārrās adulēscens. optimum
 [467] [MYSIS ANCILLA]: sed sequere mē intrō, nē in morā illī sīs. sequor.
 [468] [DAVUS SERVUS]: quod remedium nunc huic malō inveniam? quid hoc?
 [469] [SIMO SENEX]: adeōn est dēmēns? ex peregrīnā? jam sciō: āh
 [470] vix tandem sēnsi stolidus. quid hic sēnsisse ait?
 [471] haec prīmum affertur jam mī ab hōc fallācia:
 [472] hanc simulant parere, quō Chremētem absterreant.
 [473] [GLYCERIUM MULIER]: Jūnō Lūcīna, fer opem, servā mē, obsecrō.
 [474] [SIMO SENEX]: hui tam citō? rīdiculum: postquam ante ḍostium
 [475] mē audīvit stāre, approperat. nōn sat commodē
 [476] dīvisa sunt temporibus tibi, Dāve, haec. mihīn?
 [477] num immemorēs discipulī? ego quid nārrās nesciō.
 [478] hicin mē sī imparātum in vēris nūptiis
 [479] adortus esset, quōs mihi lūdōs redderet!
 [480] nunc hujus periclo fit, ego in portū nāvigō.

Lesbia Simo Davus

- [481] [LESBIA OBSTETRIX]: Adhūc, Archylis, quae assolent quaeque oportent
 [482] signa esse ad salūtem, omnia huic esse videō.
 [483] nunc prīmum fac istaec lavet; postē deinde,
 [484] quod jussī dari bibere et quantum imperāvī,
 [485] date; mox ego hūc revortor.
 [486] per ecastor scītus puer est nātus Pamphilō.
 [487] deōs quaesō ut sit superstes, quandoquidem ipsest ingenīō bonō,
 [488] cumque huic est veritus optimae adulēscētī facere injūriam.
 [489] [SIMO SENEX]: vel hoc quis crēdat, qui tē nōrit, abs tē esse ortum? quidnam id est?
 [490] nōn imperābat cōram quid opus factō esset puerperae,
 [491] sed postquam ēgressast, illis quae sunt intus clāmat dē viā
 [492] ō Dāve, itan contemnor abs tē? aut itane tandem idōneus
 [493] tibi videor esse quem tam apertē fallere incipiās dolīs?
 [494] saltem accūrātē, ut metuī videar certē, sī rescīverim.
 [495] [DAVUS SERVUS]: certē hercle nunc hic sē ipsus fallit, haud ego. ēdīxīn tibi,
 [496] [SIMO SENEX]: interminātus sum nē facerēs? num veritus? quid rē tulit?
 [497] crēdōn tibi hoc nunc, peperisse hanc ē Pamphilō?
 [498] [DAVUS SERVUS]: teneō quid erret et quid agam habeō. quid tacēs?
 [499] quid crēdās? quasi nōn tibi renūntiāta sint haec sīc fore.
 [500] [SIMO SENEX]: mihin quisquam? echo an tūte intellectī assimulāriēr? irrīdeor.

[501] [DAVUS SERVUS]: renūntiātumst; nam quī istaec tibi incidit suspīciō?
[502] [SIMO SENEX]: quī? quia tē nōram. quasi tū dīcās factum id cōnsiliō meō.
[503] certē enim sciō. nōn satis mē pernōstī etiam quālis sim, Simō.
[504] egon tē? sed sīquid tibi nārrāre occēpī, continuō dari
[505] [DAVUS SERVUS]: tibi verba cēnsēs falsō, itaque hercle nīl jam muttīre audeō.
[506] [SIMO SENEX]: hoc ego sciō ūnum, nēminem peperisse hīc. intellexti;
[507] [DAVUS SERVUS]: sed nīlō sētius referētur mox hūc puer ante ūstium.
[508] id ego jam nunc tibi, ere, renūntiō futūrum, ut sīs sciēns,
[509] nē tū hoc posterius dīcās Dāvī factum cōnsiliō aut dolīs.
[510] prōrsus ā mē opīniōnem hanc tuam esse ego āmōtam volō.
[511] [SIMO SENEX]: unde id scīs? audīvī et crēdō: multa concurrunt simul
[512] [DAVUS SERVUS]: quī conjectūram hanc nunc faciō. jam prius haec sē ē Pamphilō
[513] gravidam dixit esse: inventumst falsum. nunc, postquam videt
[514] nūptiās domī apparārī, missast ancilla īlicō
[515] obstetricīm accersītum ad eam et puerum ut afferret simul.
[516] hoc nisi fit, puerum ut tū videās, nīl moventur nūptiae.
[517] [SIMO SENEX]: quid aīs? cum intellēxerās
[518] id cōnsilium capere, cūr nōn dīxtī extemplō Pamphilō?
[519] [DAVUS SERVUS]: quis igitur eum ab illā abstrāxit nisi ego? nam omnēs nōs quidem
[520] scīmus quam miserē hanc amārit: nunc sibi uxōrem expetit.
[521] postrēmō id mihi dā negōti; tū tamen īdem hās nūptiās
[522] perge facere ita ut facis, et id spērō adjūtūrōs deōs.
[523] [SIMO SENEX]: immō abī intrō: ibi mē opperīre et quod parātō opus est parā.
[524] nōn impulit mē haec nunc omnīnō ut crēderem;
[525] atque haud sciō an quae dīxit sint vēra omnia,
[526] sed parvī pendō: illud mihi multō maximumst
[527] quod mihi pollicitust ipsus gnātus. nunc Chremem
[528] conveniam, ḍrābō gnātō uxōrem: sī impetrō,
[529] quid aliās mālim quam hodiē hās fierī nūptiās?
[530] nam gnātus quod pollicitust, haud dubiumst mihi, id
[531] sī nōlit, quīn eum meritō possim cōgere.
[532] atque adeō in ipsō tempore eccum ipsum obviam.

Simo Chremes

[533] [SIMO SENEX]: Jubeō Chremētem. . . ū tē ipsum quaerēbam. et ego tē. optātō advenīs.
[534] [CHARINUS ADULESCENS]: aliquot mē adiērunt, ex tē audītum quī aibant hodiē filiam
[535] meam nūbere tuō gnātō; id vīsō tūne an illī insāniant.
[536] [SIMO SENEX]: auscultā pauca: et quid ego tē velim et tū quod quaeris sciēs.
[537] [CHARINUS ADULESCENS]: auscultō: loquere quid velīs.
[538] [SIMO SENEX]: per tē deōs ḍrō et nostram amīcitiam, Chremē,
[539] quae incepta ā parvīs cum aētāte accrēvit simul,
[540] perque ūnicam gnātam tuam et gnātum meum,
[541] cujus tibi potestās summa servandī datur,
[542] ut mē adjuvēs in hāc rē atque ita utī nūptiae
[543] fuerant futūrae, fiant. āh nē mē obsecrā:
[544] [CHARINUS ADULESCENS]: quasi hoc tē ḍrandō ā mē impetrāre oporteat.
[545] alium esse cēnsēs nunc mē atque ūlīm cum dabam?
[546] sī in remst utrīque ut fiant, accersī jubē;
[547] sed sī ex eā rē plūs malīst quam commodī
[548] utrīque, id ḍrō tē in commūne ut cōnsulās,
[549] quasi sī illa tua sit Pamphilīque ego sim pater.

[550] [SIMO SENEX]: **immō ita volō itaque postulō ut fiat, Chremē,**
[551] **neque postulem abs tē nī ipsa rēs moneat. quid est?**
[552] **īrae sunt inter Glycerium et gnātum. audiō.**
[553] **ita magnae ut spērem posse āvellī. fābulae!**
[554] **profectō sīc est. sīc hercle ut dīcam tibi:**
[555] [CHARINUS ADULESCENS]: **amantium īrae amōris integrātiōst.**
[556] [SIMO SENEX]: **em id tē örō ut ante eāmus, dum tempus datur**
[557] **dumque ejus libīdō occlūsast contumēliis,**
[558] **prius quam hārum scelera et lacrimae cōnfectae dolīs**
[559] **reddūcunt animum aegrōtum ad misericordiam,**
[560] **uxōrem dēmus. spērō cōnsuētūdine et**
[561] **conjugiō liberālī dēvīctum, Chremē,**
[562] **dehinc facile ex illis sēsē ēmersūrum malīs.**
[563] [CHARINUS ADULESCENS]: **tibi ita hoc vidētur; at ego nōn posse arbitror**
[564] **neque illum hanc perpetuō habēre neque mē perpeti.**
[565] [SIMO SENEX]: **quī scīs ergō istūc, nisi perīclum fēcerīs?**
[566] [CHARINUS ADULESCENS]: **at istūc perīclum in filiā fierī gravest.**
[567] [SIMO SENEX]: **nempe incommoditās dēnique hūc omnis redit**
[568] **sī ēveniat, quod dī prohibeant, discessiō.**
[569] **at sī corrigitur, quot commoditātēs vidē:**
[570] **prīncipiō amīcō filium restituerīs,**
[571] **tibi generum firmum et filiae inveniēs virum.**
[572] [CHARINUS ADULESCENS]: **quid istīc? sī ita istūc animum induxtī esse ūtile,**
[573] **nōlō tibi ūllum commodum in mē claudier.**
[574] [SIMO SENEX]: **meritō tē semper maximī fēcī, Chremē.**
[575] [CHARINUS ADULESCENS]: **sed quid aīs? quid? quī scīs eōs nunc discordāre inter sē?**
[576] [SIMO SENEX]: **ipsus mihi Dāvus, quī intimust eōrum cōnsiliīs, dīxit;**
[577] **et is mihi suādet nūptiās quantum queam ut mātūrem.**
[578] **num cēnsēs faceret, filium nisi scīret eadem haec velle?**
[579] **tūte adeō jam ejus verba audiēs heus! ēvocāte hūc Dāvum**
[580] **atque eccum videō ipsum forās exīre. Ad tē ībam. quidnamst?**

Davus Simo Chremes

[581] [DAVUS SERVUS]: **cūr uxor nōn accersit? jam advesperāscit. audīn?**
[582] [SIMO SENEX]: **ego dūdum nōn nīl veritus sum, Dāve, abs tē nē facerēs idem**
[583] **quod vulgus servōrum solet, dolīs ut mē dēlūderēs**
[584] **proptereā quod amat filius. egon istūc facerem? crēdidī,**
[585] **idque adeō metuēns vōs cēlāvī quod nunc dīcam. quid? sciēs;**
[586] **nam propemodum habeō jam fidem. tandem cognōstī quī siem?**
[587] **nōn fuerant nūptiae futūrae. quid? nōn? sed eā grātiā**
[588] **simulāvī vōs ut pertemptārem. quid aīs? sīc rēs est. vidē:**
[589] [DAVUS SERVUS]: **numquam istūc quīvī ego intellegere. vāh cōnsilium callidum!**
[590] [SIMO SENEX]: **hoc audī: ut hinc tē intrō īre jussī, opportūnē hic fit mī obviam. hem**
[591] [DAVUS SERVUS]: **numnam perīmus? nārrō huic quae tū dūdum nārrāstī mihi.**
[592] **quidnam audiō? gnātam ut det örō vixque id exörō. occidī. hem**
[593] [SIMO SENEX]: **quid dīxtī? optimē inquam factum. nunc per hunc nūllast mora.**
[594] [CHARINUS ADULESCENS]: **domum modo ībō, ut appārētur dīcam, atque hūc renūntiō.**
[595] [SIMO SENEX]: **nunc tē örō, Dāve, quoniam sōlus mī effēcistī hās nūptiās**
[596] [DAVUS SERVUS]: **ego vērō sōlus. corrigere mihi gnātum porrō ēnītere.**
[597] **faciam hercle sēdulō. potēs nunc, dum animus irrītātus est.**
[598] **quiescās. age igitur, ubi nunc est ipsus? mīrum nī domīst.**

[599] [SIMO SENEX]: **ibō ad eum atque eadem haec quae tibi dixī dīcam itidem illī. nūllus sum.**
[600] [DAVUS SERVUS]: **quid causaest quīn hinc in pistrīnum rēctā proficīscar viā?**
[601] **nīl est precī locī relictum: jam perturbāvī omnia:**
[602] **erum fefellī; in nūptiās conjēcī erīlem filium;**
[603] **fēcī hodiē ut fierent, inspērante hōc atque invītō Pamphilō.**
[604] **em āstūtiās! quod sī quiēssēm, nīl ēvēnisset mali.**
[605] **sed eccum ipsum videō: occidī.**
[606] **utinam mī esset aliquid hīc quō nunc mē praecipitem darem!**

Pamphilus Davus

[607] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **Ubi ille est scelus quī perdidit mē? periī. atque hoc cōnfiteor jūre**
[608] **mī obtigisse, quandoquidem tam iners, tam nūllī cōnsiliī sum.**
[609] **servōn fortūnās meās mē commīssisse futtilī!**
[610] **ego pretium ob stultitiam ferō: sed inultum numquam id auferet.**
[611] [DAVUS SERVUS]: **posthāc incolumem sat scio fore mē nunc sī dēvītō hoc malum.**
[612] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **nam quid ego nunc dīcam patrī? negābōn velle mē, modo**
[613] **qui sum pollicitus dūcere? quā audāciā id facere audeam?**
[614] **nec quid nunc mē faciam sciō. nec mequidem, atque id ago sēdulō.**
[615] [DAVUS SERVUS]: **dīcam aliquid mē inventūrum, ut huic malō aliquam prōductem moram.**
[616] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **ōh! vīsus sum eho dum, bone vir, quid aīs? viden mē cōsiliī tuīs**
[617] **miserum impeditum esse? at jam expediam. expediēs? certē, Pamphile.**
[618] **nempe ut modo. immō melius spērō. ōh tibi ego ut crēdam, furcifer?**
[619] **tū rem impeditam et perditam restituās? em quō frētus sim,**
[620] **qui mē hodiē ex tranquillissimā rē conjēcīstī in nūptiās.**
[621] **an nōn dīxī esse hoc futūrum? dīxtī. quid meritus crucem.**
[622] [DAVUS SERVUS]: **sed sine paululum ad mē redeam: jam aliquid dispiciam. ei mihi,**
[623] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **cum nōn habeō spatium ut dē tē sūmam supplicium ut volō!**
[624] **namque hoc tempus praecavēre mihi mē, haud tē ulcīscī sinit.**

Akt IV

Charinus Pamphilus Davus

[625] [CHARINUS ADULESCENS]: **Hoccīnest crēdibile aut memorābile,**
[626] **tanta vēcordia innāta cuiquam ut siet**
[627] **ut malīs gaudeant atque ex incommodīs**
[628] **alterīus sua ut comparent commoda? āh**
[629] **idnest vērum? immō id est genus hominum pessum in**
[630] **dēnegandō modō quīs pudor paulum adest;**
[631] **post ubī tempus prōmissa jam perfici,**
[632] **tum coāctī necessāriō sē aperiunt,**
[633] **et timent et tamen rēs premit dēnegāre;**
[634] **ibi tum eōrum impudentissima ūrātiōst**
[635] **'quis tu ēs? quis mihi ēs? cūr meam tibi? heus**
[636] **proximus sum egomet mihi.'**
[637] **at tamen 'ubi fidēs? ' sī rogēs,**
 if
[638] **nīl pudēt hīc, ubi opus; illī ubi**
 if
 if
[638a] **nīl opust, ibī verentur.**
[639] **sed quid agam? adeōn ad eum et cum eō injūriam hanc expostulem?**
[640] **ingeram mala multa? atque aliquis dīcat 'nīl prōmōveris':**
[641] **multum: molestus certē eī fuerō atque animō mōrem gesserō.**

[642] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **Charīne**, et mē et tē imprūdēns, nisi quid dī respiciunt, perdidī.
[643] [CHARINUS ADULESCENS]: itane ‘imprūdēns’? tandem inventast causa: solvistī fidem.
[644] [PAMPHILUS ADULESCENS]: quid ‘tandemi’? etiamnunc mē dūcere istīs dictīs postulās?
[645] quid istūc est? postquam mē amāre dīxī, complacitast tibī.
[646] [CHARINUS ADULESCENS]: heu mē miserum quī tuum animū ex animō spectāvī meō!
[647] [PAMPHILUS ADULESCENS]: falsus ēs. nōn tibi sat esse hoc solidum vīsumst gaudium,
[648] [CHARINUS ADULESCENS]: nisi mē lactāssēs amantem et falsā spē prōdūcerēs?
[649] habeās. habeam? āh nescīs quantīs in malīs vorser miser
[650] [PAMPHILUS ADULESCENS]: quantāsque hic suis cōsiliīs mihi cōflāvit sollicitūdinēs
[651] meus carnufex. quid istūc tam mīrumst dē tē sī exemplū capit?
[652] haud istūc dīcās, sī cognōris vel mē vel amōrem meum.
[653] [CHARINUS ADULESCENS]: scio: cum patre altercāstī dūdum et is nunc proptereā tibi
suscēnset nec tē quīvit hodiē cōgere illam ut dūcerēs.
[654] immō etiam, quō tū minus scīs aerumnās meās,
[655] hae nūptiae nōn apparābantur mihi
[656] nec postulābat nunc quisquam uxōrem dare.
[657] nec postulābat nunc quisquam uxōrem dare.
[658] [CHARINUS ADULESCENS]: scio: tū coāctus tuā voluntātē ēs. manē:
[659] [PAMPHILUS ADULESCENS]: nōndum scīs. sciō equidem illam ductūrum esse tē.
[660] cūr mē ēnicās? hoc audī: numquam dēstitit
[661] īnstāre ut dīcerem mē ductūrum patri;
[662] suādere ūrāre usque adeō dōnec perpulit.
[663] [CHARINUS ADULESCENS]: quis homō istūc? Dāvus. . . Dāvus? interturbat. quam ob rem? nescio;
[664] [PAMPHILUS ADULESCENS]: nisi mihi deōs satis sciō fuisse īrātōs quī auscultāverim.
[665] [CHARINUS ADULESCENS]: factum hoc est, Dāve? factum. hem quid aīs? scelus!
[666] at tibi dī dignum factīs exitium dūnt!
[667] echo dīc mī, sī omnēs hunc conjectum in nūptiās
[668] īimīcī vellent, quod nisi hoc cōsiliū darent?
[669] [DAVUS SERVUS]: dēceptus sum, at nōn dēfētīgātus. sciō.
[670] hāc nōn successit, aliā adoriēmur viā:
[671] nisi sī id putās, quia primō prōcessit parum,
[672] nōn posse jam ad salūtem convertī hoc malum.
[673] [PAMPHILUS ADULESCENS]: immō etiam; nam satis crēdō, sī advigilāveris,
[674] ex ūnīs geminās mihi cōficiēs nūptiās.
[675] [DAVUS SERVUS]: ego, Pamphile, hoc tibi prō servitiō dēbeō,
[676] cōnārī manibus pedibus noctēsque et diēs,
[677] capitīs perīclum adīre, dum prōsim tibi;
[678] tuumst, sīquid praeter spēm ēvenit, mī ignōscere.
[679] parum succēdit quod agō; at faciō sēdulō.
[680] vel melius tūte reperi, mē missum face.
[681] [PAMPHILUS ADULESCENS]: cupiō: restitue in quem mē accēpistī locum.
[682] [DAVUS SERVUS]: faciam. at jam hōc opust. em. . . sed mane; concrepuīt ā Glyceriō ūstium.
[683] [PAMPHILUS ADULESCENS]: nīl ad tē. quaerō. hem nuncin dēnum? at jam hoc tibi inventum dabō.

Mysis Pamphilus Charinus Davus

[684] [MYSIS ANCILLA]: Jam ubi ubi erit, inventum tibī cūrābō et mēcum adductum
[685] tuum Pamphilum: modo tū, anime mī, nōlī tē mācerāre.
[686] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Mysis. quis est? ehem Pamphile, optimē mihi tē offers. quid <id> est?
[687] [MYSIS ANCILLA]: ūrāre jussit, sī sē amēs, era, jam ut ad sēsē veniās:
[688] vidēre ait tē cupere. vāh perii: hoc malum integrāscit.
[689] [PAMPHILUS ADULESCENS]: sīcīn mē atque illam operā tuā nunc miserōs sollicitārī!
[690] nam idcircō accorsor nūptiās quod mī apparārī sēnsit.

[691] [CHARINUS ADULESCENS]: **quibus quidem quam facile potuerat quiēscī, sī hic quiēsset!**
[692] [DAVUS SERVUS]: **age, sī hic nōn īnsānit satis suā sponte, īstīgā. atque edepol**
[693] [MYSIS ANCILLA]: **ea rēs est, proptereāque nunc misera in maerōrest. Mýsis,**
[694] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **per omnīs tibi adjūrō deōs numquam eam mē dēsertūrum,**
[695] **nōn sī capiendōs mihi sciam esse inimīcōs omnīs hominēs.**
[696] **hanc mī expetīvī: contigit; conveniunt mōrēs: valeant**
[697] **qui inter nōs discidium volunt: hanc nisi mors mī adimet nēmō.**
[698] [MYSIS ANCILLA]: **resipīscō. nōn Apollinis magis vērum atque hoc respōnsumst.**
[699] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **sī poterit fierī ut nē pater per mē stetisse crēdat**
[700] **quō minus hae fierent nūptiae, volō; sed sī id nōn poterit,**
[701] **id faciam, in prōclīvī quod est, per mē stetisse ut crēdat.**
[702] **quis videor? miser, aequē atque egō. cōnsilium quaerō. fortis**
[703] **scio quid cōnēre. hoc ego tibī profectō effectum reddam.**
[704] **jam hōc opus est. quīn jam habeō. quid est? huic, nōn tibi habeō, nē errēs.**
[705] [CHARINUS ADULESCENS]: **sat habeō. quid faciēs? cedo. diēs hic mī ut satis sit vereor**
[706] [DAVUS SERVUS]: **ad agendum: nē vacuum esse mē nunc ad nārrandum crēdās:**
[707] **proinde hinc vōs āmōlīminī; nam mī impedīmentō estis.**
[708] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **ego hanc vīsam. quid tū? quō hinc tē agis? vērum vīs dīcam? immō etiam:**
[709] [DAVUS SERVUS]: **nārrātiōnis incipit mī initium. quid mē fiet?**
[710] **eho tū impudēns, nōn satis habēs quod tibi diēculam addō,**
[711] **quantum huic prōmoveō nūptiās? Dāve, at tamen. . . quid ergō?**
[712] [CHARINUS ADULESCENS]: **ut dūcam. rīdiculum. hūc face ad mē veniās, sī quid poteris.**
[713] [DAVUS SERVUS]: **quid veniam? nīl habeō. at tamen, sīquid. age veniam. sīquid,**
[714] [CHARINUS ADULESCENS]: **domī erō. tū, Mýsis, dum exeō, parumper mē opperīre hīc.**
[715] [MYSIS ANCILLA]: **quāpropter? ita factōst opus. mātūrā. jam inquam hīc aderō.**

Mysis Davus

[716] [MYSIS ANCILLA]: **Nīlne esse proprium cuiquam! dī vestram fidem!**
[717] **summum bonum esse erae putābam hunc Pamphilum,**
[718] **amicum, amātōrem, virum in quōvīs locō**
[719] **parātum; vērum ex eō nunc misera quem capit**
[720] **labōrem! facile hīc plūs malist quam illīc bonī.**
[721] **sed Dāvus exit. mi homō, quid istūc obsecrōst?**
[722] **quō portās puerum? Mýsis, nunc opus est tuā**
[723] [DAVUS SERVUS]: **mihi ad hanc rem expromptā memoriā atque āstūtiā.**
[724] [MYSIS ANCILLA]: **quidnam incepturus accipe ā mē hunc ōcius**
[725] [DAVUS SERVUS]: **atque ante nostrām jānuam appōne. obsecrō,**
[726] [MYSIS ANCILLA]: **humīne? ex ārā hīc sūme verbēnās tibi**
[727] [DAVUS SERVUS]: **atque eās susterne. quam ob rem id tūte nōn facis?**
[728] **quia, sī forte opus sit ad erum jūrandum mihi**
[729] **nōn apposuisse, ut liquidō possim. intellegō:**
[730] [MYSIS ANCILLA]: **nova nunc religiō in tē istaec incessit. cedo!**
[731] [DAVUS SERVUS]: **movē ōcius tē, ut quid agam porrō intellegās.**
[732] **prō Juppiter! quid est? spōnsae pater intervenit.**
[733] **repudiō quod cōnsilium prīnum intenderam.**
[734] [MYSIS ANCILLA]: **nescio quid nārrēs. ego quoque hīc ab dexterā**
[735] [DAVUS SERVUS]: **venīre mē assimulābō: tū ut susseriās**
[736] **ōrātiōnī, ut cumque opus sit, verbīs vidē.**
[737] [MYSIS ANCILLA]: **ego quid agās nīl intellegō; sed sīquid est**
[738] **quod meā operā opus sit vōbīs, ut tū plūs vidēs,**
[739] **manēbō, nēquōd vestrum remorer commodum.**

Chremes Mysis Davus

- [740] [CHREMES SENEX]: **R**evertor, postquam quae opus fuere ad nuptias
[741] gnatae paravi, ut jubeam accersi. sed quid hoc?
[742] puer herclest. mulier, tunc posuisti hunc? ubi illic est?
[743] [MYSIS ANCILLA]: non mihi respondes? nusquam est. vae miserae mihi!
[744] reliquit me homo atque abiit. dī vestram fidem,
[745] [DAVUS SERVUS]: quid turbaest apud forum! quid illi hominum litigant!
[746] tum annona carast. (quid dicam aliud nescio.)
[747] [MYSIS ANCILLA]: cur tu obsecro hic me solam- ? hem quae haec est fabula?
[748] [DAVUS SERVUS]: echo Mysis, puer hic undest? quisve huc attulit?
[749] [MYSIS ANCILLA]: satin sanus qui me id rogites? quem ego igitur rogem
[750] [DAVUS SERVUS]: qui hic neminem alium videam? miror unde sit.
[751] dicturas quod rogō? au! concēde ad dexteram.
[752] [MYSIS ANCILLA]: delirās: non tute ipse. . . ? verbum si mihi
[753] [DAVUS SERVUS]: unum praeter quam quod te rogo faxis: cavē!
[754] male dicas. undest? dic clārē. ā nobis. hahae!
[755] mirum vērō impudenter mulier si facit
[756] meretrix! ab Andriast haec, quantum intellegō.
[757] adeō vidēmur vobis esse idonei
[758] in quibus sic illudatis? vēni in tempore.
[759] properā adeō puerum tollere hinc ab jānuā.
[760] manē: cave quōquam ex istōc excessis locō!
[761] [MYSIS ANCILLA]: dī te ērādcent! ita me miseram territas.
[762] [DAVUS SERVUS]: tibi ego dicō an non? quid vis? at etiam rogās?
[763] cedo, cujum puerum hic apposistī? dic mihi.
[764] [MYSIS ANCILLA]: tu nescis? mitte id quod sciō: dic quod rogō.
[765] vestri. cuius nostrī? Pamphilī. hem quid? Pamphilī?
[766] echo an non est? rectē ego has semper fugi nuptias.
[767] [DAVUS SERVUS]: o facinus animadvortendum! quid clāmitas?
[768] quemne ego heri vidi ad vos afferrī vesperī?
[769] [MYSIS ANCILLA]: o hominem audācem! vērum: vidi Cantharam
[770] [DAVUS SERVUS]: suffarinatam. dīs pol habeō grātiā
[771] [MYSIS ANCILLA]: cum in pariendō aliquot affuerunt liberae.
[772] [DAVUS SERVUS]: nē illa illum haud nobilit cujus causā haec incipit:
[773] 'Chremēs si positum puerum ante aedīs viderit,
[774] suam gnātam non dabit': tantō hercle magis dabit.
[775] [CHREMES SENEX]: non hercle faciet. nunc adeō, ut tu sis sciens,
[776] [DAVUS SERVUS]: nisi puerum tollis jam ego hunc in medium viam
[777] prōvolvam tēque ibidem pervolvam in lutō.
[778] [MYSIS ANCILLA]: tu pol homo non es sobrius. fallacia
[779] [DAVUS SERVUS]: alia aliam trudit: jam susurrāri audiō
[780] cīvem Atticam esse hanc. hem. 'coāctus lēgibus
[781] eam uxorem dūcet.' au obsecro, an non cīvis est?
[782] [CHREMES SENEX]: joculārium in malum īsciēns paene incidi.
[783] [DAVUS SERVUS]: quis hic loquitur? o Chremē, per tempus advenīs:
[784] auscultā. audīvi jam omnia. anne haec tu omnia?
[785] [CHREMES SENEX]: audīvi, inquam, ā prīncipiō. audīstīn, obsecro? hem
[786] [DAVUS SERVUS]: scelera! hanc jam oportet in cruciātūm hinc abripī.
[787] hic est ille: non te crēdās Dāvum lūdere.
[788] [MYSIS ANCILLA]: me miseram! nīl pol falsi dixi, mī senex.

[789] [CHREMES SENEX]: nōvī omnem rem. est Simō intus? est. nē mē attigās,
[790] [MYSIS ANCILLA]: sceleste. sī pol Glyceriō nōn omnia haec. . .
[791] [DAVUS SERVUS]: eho inepta, nescis quid sit āctum? qui sciam?
[792] hic sacer est. aliō pactō haud poterat fieri
[793] ut scīret haec quae voluimus. praedīcerēs.
[794] paulum interesse cēnsēs ex animō omnia,
[795] ut fert nātūra, faciās an dē industriā?

Crito Mysis Davus

[796] [CRITO SENEX]: In hāc habitāsse plateā dictumst Chrȳsidem,
[797] quae sēsē inhonestē optāvit parere hīc dītiās
[798] potius quam honestē in patriā pauper vīveret:
[799] ejus morte ea ad mē lēge rediērunt bona.
[800] sed quōs perconter videō: salvēte. obsecrō,
[801] [MYSIS ANCILLA]: quem videō? estne hic Critō sōbrīnus Chrȳsidis?
[802] is est. o Mȳsis, salvē! salvus sīs, Critō.
[803] [CRITO SENEX]: itan Chrȳsis? hem. nōs quidem pol miserās perdidit.
[804] quid vōs? quō pactō hīc? satine rēctē? nōsne? sīc
[805] [MYSIS ANCILLA]: ut quīmus, ajunt, quandō ut volumus nōn licet.
[806] [CRITO SENEX]: quid Glycerium? jam hic suōs parentīs repperit?
[807] [MYSIS ANCILLA]: utinam! an nōndum etiam? haud auspicātō hūc mē appuli;
[808] [CRITO SENEX]: nam pol, sī id scīssēm, numquam hūc tetulissem pedem.
[809] semper ejus dictast esse haec atque habitat̄ soror;
[810] quae illius fuēre possidet: nunc mē hospitem
[811] lītīs sequī quam id mihi sit facile atque ūtile
[812] aliōrum exempla commonent. simul arbitrōr
[813] jam aliquem esse amīcum et dēfēnsōrem eī; nam ferē
[814] grandicula jam profectast illinc: clāmitent
[815] mē sȳcophantam, hērēditātem persequī
[816] mendīcum. tum ipsam dēspoliāre nōn libet.
[817] [MYSIS ANCILLA]: o optime hospes! pol, Critō, antiquum obtinēs.
[818] [CRITO SENEX]: dūc mē ad eam, quandō hūc vēni, ut videam. maximē.
[819] [DAVUS SERVUS]: sequare hōs: nōlō mē in tempore hōc videat senex.

Akt V

Chremes Simo

[820] [CHREMES SENEX]: Satis jam satis, Simō, spectāta ergā tē amīciast mea;
[821] satis perīclī incēpī adīre: ḍrandī jam finem face.
[822] dum studeō obsequī tibi, paene illūsī vītam filiae.
[823] [SIMO SENEX]: immō enim nunc cum maximē abs tē postulō atque ḍrō, Chremē,
[824] ut benefīcium verbīs initum dūdum nunc rē comprobēs.
[825] [CHREMES SENEX]: vide quam inīquus sīs prae studiō: dum id efficiās quod libet,
[826] neque modum benignitātis neque quid mē ḍrēs cōgitās;
[827] nam sī cōgitēs remittās jam mē onerāre injūriīs.
[828] [SIMO SENEX]: quibus? at rogitās? perpulisti mē ut hominī adulēscēntū
[829] [CHREMES SENEX]: in aliō occupātō amōre, abhorrenti ab rē uxōriā,
[830] filiam ut darem in sēditiōnem atque in incertās nūptiās,
[831] ejus labōre atque ejus dolōre gnātō ut medicārer tuō.
[832] impetrāstī: incēpī, dum rēs tetulit. nunc nōn fert: ferās.
[833] illam hinc cīvem esse ajunt; puer est nātus: nōs missōs face.

[834] [SIMO SENEX]: **per ego tē deōs ōrō, ut nē illīs animū indūcās crēdere,**
[835] **quibus id maximē ūtilest illum esse quam deterrium.**
[836] **nūptiārum grātiā haec sunt facta atque incepta omnia.**
[837] **ubi ea causa quam ob rem haec faciunt erit adēmpta hīs, dēsinent.**
[838] [CHREMES SENEX]: **errās: cum Dāvō egomet vīdī jūrgantem ancillam. sciō. at**
[839] **vērō vultū, cum ibi mē adesse neuter tum praeſēnserant.**
[840] [SIMO SENEX]: **crēdō et id factūrās Dāvus dūdum praeſēnſerat; et**
[841] **nesciō quī id tibi sum oblītus hodiē, ac volūi, dīcere.**

Davus Chremes Simo Dromo

[842] [DAVUS SERVUS]: **Animō nūnciam ōtiōsō esse imperō. em Dāvum tibi!**
[843] [SIMO SENEX]: **unde ēgreditur? meō praeſidiō atque hospitis. quid illud malīst?**
[844] [DAVUS SERVUS]: **ego commodiōrem hominem adventum tempus nōn vīdī. scelus,**
[845] [SIMO SENEX]: **quemnam hic laudat? omnis rēs est jam in vadō. cessō alloquī?**
[846] [DAVUS SERVUS]: **erūs est: quid agam? ō salvē, bone vir. ehem Simō, ō noster Chremē,**
[847] **omnia apparāta jam sunt intus. cūrāstī probē.**
[848] **ubi volēs accerse. bene sānē; id enim vērō hinc nunc abest.**
[849] [SIMO SENEX]: **etiam tū hoc respondēs quid istīc tibi negōtīst? mihi? ita.**
[850] [DAVUS SERVUS]: **mihī? tibi ergō. modo intrōī. quasi ego quam dūdum rogem.**
[851] **cum tuō gnātō ūnā. anne est intus Pamphilus? cruciō miser!**
[852] [SIMO SENEX]: **eho nōn tū dīxtī esse inter eōs inimīcītiās, carnufex?**
[853] [DAVUS SERVUS]: **sunt. cūr igitur hīc est? quid illum cēnsēs? cum illā lītigat.**
[854] **immo vērō indignum, Chremē, jam facinus faxō ex mē audiēs.**
[855] **nescioquis senex modo vēnit, ellum, cōfidēns catus:**
[856] **cum faciem videās, vidētur esse quantīvīs pretī:**
[857] **trīstis sevēritās inest in vultū atque in verbīs fidēs.**
[858] [SIMO SENEX]: **quidnam apportat? nīl equidem nisi quod illum audīvī dīcere.**
[859] **quid ait tandem? Glycerium sē scīre cīvem esse Atticam. hem**
[860] **Dromo, Dromō. quid est? Dromō. audī. verbum sī addideris. . . Dromō.**
[861] [DAVUS SERVUS]: **audī obsecrō. quid vīs? sublīmem intrō rape hunc, quantum potest.**
[862] [DROMO LORARIUS]: **quem? Dāvum quam ob rem? quia lubet. rape inquam. quid fēcī? rape.**
[863] [DAVUS SERVUS]: **sī quicquam inveniēs mē mentītum, occīditō. nīl audiō.**
[864] [DROMO LORARIUS]: **ego jam tē commōtum reddam. tamen etsī hoc vērumst? tamen.**
[865] [SIMO SENEX]: **cūrā asservandum vīnctum, atque audīn? quādrupedem cōnstringitō.**
[866] **age nūnciam: ego pol hodiē, sī vīvō, tibi**
[867] **ostendam erum quid sit perīclī fallere,**
[868] **et illī patrem. āh nē saevī tantō opere. ō Chremē,**
[869] **pietātem gnātī! nōnne tē miseret meī?**
[870] **tantum labōrem capere ob tālem filium!**
[871] **age Pamphile, exī Pamphile: ecquid tē pudet?**

Pamphilus Simo Chremes

[872] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **Quis mē vult? periī, pater est. quid aīs, omnium. . . ? āh**
[873] [CHREMES SENEX]: **rem potius ipsam dīc ac mitte male loqui.**
[874] [SIMO SENEX]: **quasi quicquam in hunc jam gravius dīcī possiet.**
[875] **ain tandem, cīvis Glyceriumst? ita praedicant.**
[876] **'ita praedicant'? ō ingentem cōfidentiam!**
[877] **num cōgitat quid dīcat? num factī piget?**
[878] **vide num ejus color pudōris signum usquam indicat.**
[879] **adeō impotentī esse animō ut praeter cīvium**
[880] **mōrem atque lēgem et suī voluntātem patris**

[881] tamen hanc habere studeat cum summō probrō!
[882] [PAMPHILUS ADULESCENS]: mē miserum! hem modone id dēnum senstī, Pamphile?
[883] [SIMO SENEX]: ōlim istūc, ōlim cum ita animum induxtī tuum,
[884] quod cuperēs aliquō pactō efficiendum tibi,
[885] eōdem diē istūc verbum vērē in tē accidit.
[886] sed quid ego? cūr mē excrucīo? cūr mē mācerō?
[887] cūr meam senectūtem hujus sollicitō āmentiā?
[888] an ut prō hujus peccātis ego supplicium sufferam?
[889] immō habeat, valeat, vīvat cum illā. mī pater!
[890] quid ‘mī pater’? quasi tū hujus indigeās patris.
[891] domus uxor liberī inventī invītō patre;
[892] adductī qui illam hinc cīvem dīcant: vīcerīs.
[893] [PAMPHILUS ADULESCENS]: pater, licetne pauca? quid dīcēs mihi? at
[894] [CHREMES SENEX]: tamen, Simō, audī. ego audiam? quid audiam,
[895] [SIMO SENEX]: Chremē? at tandem dīcat. age dīcat, sinō.
[896] [PAMPHILUS ADULESCENS]: ego mē amāre hanc fateor; sī id peccārest, fateor id quoque.
[897] tibi, pater, mē dēdō: quidvīs oneris impōne, imperā.
[898] vīs mē uxōrem dūcere? hanc vīs mittere? ut poterō feram.
[899] hoc modo tē obsecrō, ut nē crēdās ā mē allēgātum hunc senem:
[900] sine mē expūrgem atque illum hūc cōram addūcam. addūcās? sine, pater.
[901] [CHREMES SENEX]: aequum postulat: dā veniam. sine tē hoc exōrem. sinō.
[902] [SIMO SENEX]: quidvīs cupiō dum nē ab hōc mē fallī comperiar, Chremē.
[903] [CHREMES SENEX]: prō peccātō magnō paulum supplici satis est patri.

Crito Chremes Simo Pamphilus

[904] [CRITO SENEX]: Mitte ūrāre. ūna hārum quaevīs causa mē ut faciam monet,
[905] vel tū vel quod vērumst vel quod ipsī cupiō Glyceriō.
[906] [CHREMES SENEX]: Andrium ego Critōnem videō? certē is est. salvus sīs, Chremē.
[907] quid tū Athēnās īsolēns? ēvēnit. sed hicinest Simō?
[908] hic. Simō. . . mēn quaeris? echo tū, Glycerium hinc cīvem esse aīs?
[909] [CRITO SENEX]: tū negās? itane hūc parātus advenīs? quā rē? rogās?
[910] [SIMO SENEX]: tūne impūne haec faciās? tūne hīc hominēs adulēscēntulōs
[911] imperītōs rērum, ēductōs liberē, in fraudem illicis?
[912] sollicitandō et pollicitandō eōrum animōs lactās? sānun ēs?
[913] ac meretriciōs amōrēs nūptiōs conglūtinās?
[914] [PAMPHILUS ADULESCENS]: periī, metuō ut sustet hospes. sī, Simō, hunc nōris satis,
[915] [CHREMES SENEX]: nōn ita arbitrēre: bonus est hic vir. hic vir sit bonus?
[916] [SIMO SENEX]: itane attemperātē ēvēnit, hodiē in ipsīs nūptiōs
[917] ut venīret, antehāc numquam? est vērō huic crēdendum, Chremē.
[918] [PAMPHILUS ADULESCENS]: nī metuam patrem, habeō prō illā rē illum quod moneam probē.
[919] [SIMO SENEX]: sycophanta. hem. sīc, Critō, est hic: mitte. videat qui siet.
[920] [CRITO SENEX]: sī mihi perget quae vult dīcere, ea quae nōn vult audiet.
[921] ego istaec moveō aut cūrō? nōn tū tuum malum aequō animō ferās!
[922] nam ego quae dīxī vēra an falsa audierim jam scīrī potest.
[923] Atticus quīdam ōlim nāvī frāctā ad Andrum ējectus est
[924] et istaec ūnā parva virgō. tum ille egēns forte applicat
[925] prīmum ad Chr̄ysidis patrem sē. fābulam inceptat. sine.
[926] itane vērō obturbat? perge. Tum is mihi cognātus fuit
[927] qui eum recēpit. ibi ego audīvī ex illō sēsē esse Atticum.
[928] is ibi mortuust. ejus nōmen? nōmen tam cito? Phānia? hem
[929] periī! vērum hercle opīnor fuisse Phāniam; hoc certō sciō,

[930] Rhamnūsium sē ajēbat esse. ō Juppitēr! eadem haec, Chremē,
[931] multī aliī in Andrō tum audīre. utinam id sit quod spērō! eho dīc mihi,
[932] [CHREMES SENEX]: quid eam tum? suamne esse aibat? nōn. quojām igitur? frātris filiam.
[933] certē meast. quid aīs? quid tu aīs? arrige aurīs, Pamphile!
[934] [SIMO SENEX]: quī crēdis? Phānia illic frāter meus fuit. nōram et sciō.
[935] [CHREMES SENEX]: is bellum hinc fugiēns mēque in Asiam persequēns proficiscitur:
[936] tum illam relinquere hīc est veritus. postillā pīnum audiō
[937] quid illō sit factum. vix sum apud mē: ita animus commōtust metū
[938] [PAMPHILUS ADULESCENS]: spē gaudiō, mīrandō tantō tam repentinō hōc bonō.
[939] [SIMO SENEX]: ne istam multimodīs tuam invenīrī gaudeō. crēdō, pater.
[940] [CHREMES SENEX]: at mī ūnus scrūpulus etiam restat quī mē male habet. dignus ēs
[941] [PAMPHILUS ADULESCENS]: cum tuā religiōne, odium: nōdum in scirpō quaeris. quid istud est?
[942] [CHREMES SENEX]: nōmen nōn convenit. fuit hercle huic aliud parvae. quod, Critō?
[943] numquid meministī? id quaerō. egon hujus memoriam patiar meae
[944] [PAMPHILUS ADULESCENS]: voluptātī obstāre, cum ego possim in hāc rē medicārī mihi?
[945] nōn patiar heus, Chremē, quod quaeris, Pāsibulast. ipsast. east.
[946] ex ipsā mīliēns audīvī. omnīs nōs gaudēre hoc, Chremē,
[947] [SIMO SENEX]: tē crēdō crēdere. ita mē di ament, crēdō. quod restat, pater. . .
[948] jamdūdum rēs reddūxit mē ipsa in grātiā. ō lepidum patrem!
[949] [PAMPHILUS ADULESCENS]: dē uxōre, ita ut possēdī, nīl mūtat Chremēs? causa optimast;
[950] [CHREMES SENEX]: nisi quid patēr ait aliud. nempe id. scilicet. dōs, Pamphile, est
[951] decem talenta. accipiō. properō ad filiam. eho mēcum, Critō;
[952] nam illam mē crēdō haud nōsse. cūr nōn illam hūc trānsferrī jubēs?
[953] [PAMPHILUS ADULESCENS]: rēctē admonēs: Dāvō ego istūc dēdam jam negōtī. nōn potest.
[954] quī? quia habet aliud magis ex sēsē et majus. quidnam? vīnctus est.
[955] pater, nōn rēctē vīnctust. haud ita jussī. jube solvī, obsecrō.
[956] [SIMO SENEX]: age fīat. at mātūrā. eō intrō. ō faustum et fēlicem diem!

Charinus Pamphilus Davus

[957] [CHARINUS ADULESCENS]: Prōvisō quid agat Pamphilus. atque eccum. aliquis mē forsitan
[958] [PAMPHILUS ADULESCENS]: putet nōn putāre hoc vērum, at mihi nunc sīc esse hoc vērum libet.
[959] ego deōrum vītam eāpropter sempiternam esse arbitror
[960] quod voluptātēs eōrum propriae sunt; nam mī immortālitās
[961] partast, sī nūlla aegritūdō huic gaudiō intercesserit.
[962] sed quem ego mihi potissimum optem, nunc cui haec nārrem, dari?
[963] [CHARINUS ADULESCENS]: quid illud gaudīst? Dāvum videō. nēmōst quem māllem omnī;
[964] [PAMPHILUS ADULESCENS]: nam hunc sciō meā solidē sōlum gāvīsūrum gaudiā.
[965] [DAVUS SERVUS]: Pamphilus ubinam hīc est? Dāve. quis homōst? ego sum. ō Pamphile.
[966] [PAMPHILUS ADULESCENS]: nescīs quid mī obtigerit. certē; sed quid mi obtigerit sciō.
[967] et quidem egō. mōre hominum ēvēnit ut quod sim nānctus malī
[968] [DAVUS SERVUS]: prius resciscerēs tū quam ego illud quod tibi ēvēnit bonī.
[969] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Glycerium mea suōs parentīs repperit. factum bene. hem.
[970] pater amīcus summus nōbīs. quis? Chremēs. nārrās probē.
[971] nec mora ūllast quīn eam uxōrem dūcam. num illic somniat
[972] [CHARINUS ADULESCENS]: ea quae vigilāns voluit? tum dē puerō, Dāve. . . āh dēsine!
[973] [DAVUS SERVUS]: sōlus est quem dīligant dī. salvus sum sī haec vēra sunt.
[974] [CHARINUS ADULESCENS]: colloquar. quis homōst? Charīne, in tempore ipsō mī advenīs.
[975] bene factum. audīstī? omnia. age, mē in tuīs secundīs respice.
[976] tuus est nunc Chremēs: factūrum quae volēs sciō esse omnia.
[977] [PAMPHILUS ADULESCENS]: memini: atque adeō longumst illum mē exspectāre dum exeat.
[978] sequere hāc mē: intus apud Glycerium nunc est. tū, Dāve, abi domum,

- [979] **properē, accerse hinc quī auferant eam quid stās? quid cessās? eō.**
- [980] [DAVUS SERVUS]: **nē exspectētis dum exeant hūc: intus dēspondēbitur;**
- [980a] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **Tē exspectābam: est dē tuā rē
quod agere ego tēcum volō.**
- [981] [DAVUS SERVUS]: **intus trānsigētur sīquid est quod restet. plaudite!**
- [981a] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **operam dedi nē mē esse oblītum
dīcās tuae gnātae alterae.**
- [982a] **tibi mē opīnor invēnisse dignum tē atque illā virum. Āh,**
- [983a] [CHARINUS ADULESCENS]: **periī, Dāve, dē meō amōre ac vītā nunc sors tollitur.**
- [984a] [CHREMES SENEX]: **nōn nova istaec mihi condiciō est, sī voluissem, Pamphile.**
- [985a] [CHARINUS ADULESCENS]: **occidī, Dāve. mane. periī. id quam ob rem nōn volū ēloquar:**
- [986a] [CHREMES SENEX]: **nōn idcircō quod eum omnīnō affīnem mihi nōllem. . . hem! tacē.**
- [987a] **sed amīcītia nostra quae est ā patribus nostrīs trādīta**
- [988a] **nōbīs, aliquam partem studiū adauctam trādī liberīs.**
- [989a] **nunc cum cōpiā ac fortūnā utrīque ut obsequerer dedit,**
- [990a] **dētūr. bene factum. adī atque age hominī grātiās. salvē, Chremēs,**
- [991a] [CHARINUS ADULESCENS]: **amīcōrum meōrum omnium cārissime.**
- [992a] **quod mihi nōn minus est gaudiō quam id quod volō**
- [993a] **quod abs tē expetō:**
- [994a] **mē repperisse ut habitus antehāc fuī tibi.**
- [995a] [CHREMES SENEX]: **animūm, Charīne, quod ad cumque applicāverīs**
- [996a] **studīum exinde ut erit tūte exīstīmāberīs.**
- [997a] **id ita esse facere conjectūram ex mē licet:**
- [998a] **aliēnus abs tē tamen quis tū essēs nōveram.**
- [999a] [CHARINUS ADULESCENS]: **ita rēs est. gnātam tibi meam Philūmenam**
- [1000a] [CHREMES SENEX]: **uxōrem et dōtīs sex talenta spondeō.**